

Uchwała Nr 190/2025
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 15 maja 2025 r.

w sprawie rekomendacji i konkretnych propozycji merytorycznych dotyczących
utrzymania, rezygnacji, modyfikacji lub poszerzenia określonych aspektów wniosku
konkursowego II konkursu Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza

Po przeanalizowaniu, na wniosek Sekretarz Stanu Karoliny Ziolo-Pużuk (pismo DN-WID.72.4.2025.SP z dnia 12 marca 2025 r.), przepisów dotyczących konkursu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” (IDUB) Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego **przedstawia następującą opinię.**

Zadaniem programu Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza (IDUB) jest wsparcie finansowe tych uczelni, które chcą kompleksowo zmodyfikować swoje działanie, organizację, sposób zarządzania oraz planowanie strategiczne w taki sposób, by zwiększyć wkład realizowanych badań w naukę na świecie i ułatwić prowadzenie badań cechujących się doskonałością naukową, a przez to lepsze konkurowanie z uczelniami europejskimi i światowymi. Trzeba wyraźnie podkreślić, że jest to program, a nie projekt, co oznacza że oczekiwanym rezultatem jest trwała zmiana, a nie przeprowadzenie działań czasowych i powrót do sytuacji wyjściowej po zakończeniu projektu. Z tego względu do zostania beneficjentami programu IDUB aspirować mogą tylko uczelnie gotowe na istotne zmiany i jednocześnie zdecydowane na ich wprowadzenie.

Pierwsza, niezakończona jeszcze edycja programu IDUB jest oceniana bardzo pozytywnie przez zaangażowane uczelnie, a także przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zebrane doświadczenia pozwalają na sformułowanie przedstawionych dalej wniosków dotyczących następnej edycji programu.

Zasady IDUB, w tym konkursu wyłaniającego beneficjentów oraz ewentualnej kontynuacji wsparcia dla już wyłonionych beneficjentów określa Ustawa - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 poz. 742) (dalej: Ustawa) w art. 387-395. Ponieważ podobna inicjatywa nie była wcześniej realizowana w Polsce, przepisy te tworzone głównie w oparciu o doświadczenia innych krajów i obserwacje z wcześniejszych, znacznie węższych, krajowych programów wspierania badań naukowych. Zastosowane rozwiązania formalnoprawne opierały się więc na przewidywaniach, które dopiero z dzisiejszej perspektywy można zweryfikować.

W opinii Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego kluczowe jest spostrzeżenie, że dla skutecznej realizacji celów IDUB niezbędna jest zmiana kultury instytucjonalnej w uczelni, a nie jedynie punktowe ulepszenia organizacyjne. Zmiana taka ze swojej natury zachodzi wolno, w skali wieloletniej (pandemia COVID-19 miała dodatkowy negatywny wpływ) i wolniej niż przewidywano w momencie tworzenia przepisów. Zmiany kulturowe

w uczelniach IDUB nastąpiły dopiero częściowo. Spostrzeżenie to, wraz z innymi obserwacjami, prowadzi do istotnych wniosków dotyczących potrzebnych zmian przepisów.

1. Zatrzymanie zmian kulturowych poprzez przedwczesne usunięcie uczelni z programu IDUB będzie silnie demotyowało społeczność akademicką do wysiłku w celu wprowadzenia kultury doskonałości. W zgodnej opinii środowisk uczelnianych cofnie ono ambicje prowadzenia doskonałych badań naukowych do stanu gorszego, niż wyjściowy w momencie rozpoczęcia programu IDUB. W rzeczywistości skompromitowana zostanie sama idea podejmowania wysiłku zmian projakościowych w funkcjonowaniu uczelni, zaś wprowadzone już zmiany organizacyjne najprawdopodobniej zostaną odwrócone. Również inni beneficjenci będą tracić przekonanie o trwałości i sensie inicjatywy. Z tego względu należy odejść od obligatoryjnego wykluczenia z inicjatywy IDUB dwóch uczelni – beneficjentów głównych, niezależnie od oceny ich postępów i planów na kolejne lata. Taki mechanizm prowadzi do niezasłużonej kary wykluczenia nawet takich podmiotów, które właściwie realizują swój plan i potrafią odpowiedzialnie zaplanować jego kontynuację. Co więcej, te podmioty nie mają nawet szansy aplikować do konkursu w kolejnej rundzie, w której mogłyby ewentualnie osiągnąć lepszą ocenę niż konkurenci. Skutkować to będzie w istocie zmarnowaniem wysiłków i inwestycji poczynionych przez te dwie uczelnie, wraz z konsekwencjami opisanymi powyżej. Wykluczenie powinno następować tylko w rezultacie negatywnej oceny końcowej, która mogłaby być obligatoryjnie negatywna w przypadku uzyskania w ewaluacji kategorii C w którejkolwiek ewaluowanej dyscyplinie.
2. Usunięcie obligatoryjnego wykluczenia zapobiegnie także niezdrowej konkurencji głównych beneficjentów programu, którzy zamiast dzielić się pełną wiedzą o metodach osiągania postępów i dobrymi praktykami, są raczej motywowani do utrzymywania ich w tajemnicy przed innymi uczelniami, ponieważ konstrukcja programu ustawia ich w pozycji konkurentów. Wskazana jest taka zmiana przepisów, aby promowały one współpracę głównych beneficjentów, nie zamykając jednocześnie możliwości dołączania do ich grona kolejnych uczelni, a więc odejście od ograniczenia liczby głównych beneficjentów do 10.
3. W wyniku ewaluacji wzrosła liczebność grupy beneficjentów dodatkowych, którzy niejako automatycznie wspierani są kwotą 2% zwiększenia subwencji. Zmienia to proporcje pomiędzy budżetem przeznaczonym dla zwycięzców konkursu, a budżetem dla uczelni których wnioski zostały ocenione gorzej, na korzyść tych ostatnich. Dlatego warto przeanalizować kryteria dostępu do konkursu IDUB, albo przyznawać 2% kwotę zwiększenia tylko tym uczelniom, których plan działania został oceniony powyżej określonego minimum.
4. W celu zapewnienia elastycznego równoważenia celów polityki naukowej państwa (ile uczelni badawczych jest pożądaných) z ograniczeniami budżetowymi można rozważyć przeniesienie z ustawy do rozporządzenia: maksymalnej liczby wyłanianych w nowym konkursie beneficjentów głównych, maksymalnej liczby beneficjentów dodatkowych oraz maksymalnego procentowego (w stosunku do wysokości subwencji

w roku referencyjnym) zwiększenia subwencji dla beneficjentów głównych, przy czym ustawa powinna określić wartość minimalną tego ostatniego parametru.

5. Analogicznie, do rozporządzenia można byłoby przenieść ustalanie wskaźnika procentowego zwiększenia subwencji dla beneficjentów dodatkowych w danej edycji konkursu IDUB, ustawowo wskazując tylko minimalne i maksymalne wartości.
6. Mimo że konsolidacja instytucjonalna jest jednym z możliwych działań w ramach IDUB, a w przypadku niektórych uczelni jest pozytywnie oceniana lub wręcz rekomendowana przez zespół ekspertów, przepisy dotyczące IDUB nie są kompatybilne z przepisami dotyczącymi federalizacji uczelni. W szczególności pojawia się ryzyko, że federalizacja mogłaby doprowadzić do utraty statusu beneficjenta głównego i zupełnej utraty finansowania IDUB przez uczelnie wstępujące do federacji. Wymagane byłoby zharmonizowanie tych przepisów.
7. Przygotowanie wniosku w konkursie IDUB wymaga czasu i dobrej znajomości zasad oceniania (zarówno wniosku jak i późniejszej oceny realizacji). Z tego względu wskazane jest możliwie wcześnie ogłaszanie konkursu i informacja o wzorze formularza wniosku.

W załączniku przedstawione są propozycje zmian konkretnych przepisów, w oparciu o opracowanie zespołu działającego na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Rada Główna pragnie zwrócić także uwagę na te regulacje, które przyniosły bardzo pozytywne rezultaty. Przede wszystkim dotyczy to powierzenia oceny wniosków międzynarodowemu zespołowi ekspertów, oraz prowadzenia śródkresowej oceny postępu realizacji programu, obejmującej także wizyty i spotkania na terenie uczelni, a nie jedynie ocena w oparciu o dokumenty. Na uznanie zasługuje przyjmowanie rekomendacji przez zespół ekspercki w drodze konsensusu, a nie głosowania.

Jednocześnie Rada sygnalizuje, że bardzo pozytywne opinie o programie IDUB sugerują rozważenie podobnej inicjatywy dla innych instytucji badawczych, w tym instytutów PAN oraz instytutów i sieci badawczych. Ze względu na odmienną strukturę, wielkość i otoczenia organizacyjnego instytutów w porównaniu do uczelni wymagałoby to odrębnego opracowania odpowiednich regulacji.

Uchwałę otrzymuje Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Marcin Pałys

Załącznik – propozycja zmodyfikowanych przepisów ustawy PSWiN

(numeracja jak w jednolitym tekście ustawy PSWiN Dz. U. z 2023 poz. 742, nie obejmuje harmonizacji przepisów dotyczących federacji uczelni)

Art. 387. 1. Minister, w BIP na swojej stronie podmiotowej, ogłasza cyklicznie komunikat o konkursie w ramach programu „Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza”, którego celem jest zwiększenie kultury organizacyjnej, rozwój ekosystemu badawczo-dydaktycznego oraz podniesienie międzynarodowego znaczenia działalności uczelni. Przepisy art. 376 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 pkt 3–5 stosuje się odpowiednio.

2. W komunikacie, o którym mowa w ust. 1 minister określa obowiązujące w ogłaszanej edycji programu:

1) wartość (w procentach) zwiększenia subwencji dla uczelni, z którymi minister zawiera umowę, o której mowa w art. 389 ust. 1. Wartość ta obowiązuje także dla uczelni, o których mowa w art. 394. ust. 2;

2) maksymalną liczbę uczelni spośród aplikujących w konkursie, z którymi minister zawiera umowę, o której mowa w art. 389 ust. 1;

3) maksymalną liczbę uczelni, o których mowa w art. 390.

3. Środki finansowe otrzymywane w danym roku przez uczelnię w ramach konkursu stanowią zwiększenie subwencji ze środków finansowych, o których mowa w art. 365 pkt 1 lit. a–c i pkt 2 lit. a–d, przyznanej w roku, w którym został ogłoszony konkurs. Kwota zwiększenia nie może być mniejsza niż 8% tej subwencji ustalonej na podstawie algorytmów, o których mowa w art. 368 ust. 2 i 3. Środki finansowe są wypłacane przez okres 6 lat.

Art. 388. 1. Do konkursu w ramach programu „Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza” może przystąpić uczelnia akademicka, która:

1) w co najmniej $\frac{3}{4}$ liczby dyscyplin¹, w których prowadzi działalność naukową i w których przeprowadzona została ewaluacja jakości działalności naukowej posiada kategorię naukową A+, A albo B+;

2) nie posiada w żadnej z dyscyplin kategorii naukowej C;

3) prowadzi szkołę doktorską;

4) nie posiada negatywnej oceny programowej;

5) nie jest stroną umowy, o której mowa w art. 389 ust. 1.

¹ Ten element powinien zostać przeanalizowany pod kątem liczby ewaluowanych w uczelniach dyscyplin; dla małej liczby dyscyplin (np. poniżej 4) warunek dopuszczalności powinien zostać sformułowany osobno.

2. Wniosek o udział w konkursie zawiera plan obejmujący cele w zakresie podniesienia poziomu jakości działalności naukowej, poziomu jakości kształcenia, optymalizacji struktury i jakości procedur zarządczych oraz opis działań zmierzających do ich osiągnięcia w okresie 5 lat.

3. Wniosek składa się w językach polskim i angielskim.

4. Przy ocenie wniosku uwzględnia się:

1) poziom merytoryczny wniosku;

2) istotność założonych celów dla zwiększenia kultury organizacyjnej, rozwoju ekosystemu badawczo-dydaktycznego oraz podniesienia międzynarodowego znaczenia działalności uczelni;

3) adekwatność opisanych działań do założonych celów;

4) potencjał uczelni.

5. Wniosek ocenia międzynarodowy zespół ekspertów posiadających znaczący dorobek naukowy lub artystyczny, powołany przez ministra. Kandydatów na członków zespołu mogą zgłosić RDN, RGNiSW, KRASP, KPN, rada NCBiR, rada NCN i ogólnokrajowe stowarzyszenia naukowe.

6. Wynik oceny wniosku może być pozytywny albo negatywny.

7. Zespół ekspertów sporządza:

1) raport zawierający ocenę wraz z uzasadnieniem lub rekomendacje dotyczące zmiany planu;

2) listę rankingową wniosków ocenionych pozytywnie.

Art. 389. 1. Minister zawiera umowy z uczelniami zajmującymi najwyższe pozycje na liście rankingowej, o której mowa w art. 388 ust. 7 pkt 2. Liczba uczelni, z którymi minister zawiera umowy jest określona w komunikacie, o którym mowa w art. 387 ust. 2. Jeśli lista rankingowa zawiera mniej uczelni niż określona w komunikacie, umowy zawierane są ze wszystkimi uczelniami z listy.

2. Umowa obejmuje w szczególności:

1) plan, o którym mowa w art. 388 ust. 2, i harmonogram jego realizacji;

2) warunki finansowania realizacji planu.

3. Minister przekazuje środki finansowe na podstawie umowy począwszy od roku następującego po roku, w którym został ogłoszony konkurs.

Art. 390. Uczelnie w liczbie określonej w komunikacie, o którym mowa w art. 387 ust. 2, które przystąpiły do konkursu i znalazły się na najwyższych pozycjach listy rankingowej, o której mowa w art. 388 ust. 7 pkt 2, a z którymi minister nie zawarł umowy, otrzymują przez okres 6 lat, począwszy od roku następującego po roku, w którym została sporządzona lista rankingowa wniosków, środki finansowe stanowiące zwiększenie subwencji ze środków

finansowych, o których mowa w art. 365 pkt 1 lit. a–c i pkt 2 lit. a–d, przyznanej w roku, w którym został ogłoszony konkurs, w wysokości 2% tej subwencji ustalonej na podstawie algorytmów, o których mowa w art. 368 ust. 2 i 3.

Art. 391. 1. Po upływie połowy okresu, o którym mowa w art. 387 ust. 3, realizacja planu uczelni, z którą minister zawarł umowę, podlega śródkresowej ewaluacji.

2. W ostatnim roku okresu, o którym mowa w art. 387 ust. 3, dokonuje się końcowej ewaluacji realizacji planu.

3. Ewaluacji dokonuje zespół, o którym mowa w art. 388 ust. 5, określając stopień realizacji planu.

4. Ewaluacja kończy się wydaniem oceny pozytywnej albo negatywnej.

Art. 392. 1. W przypadku negatywnego wyniku śródkresowej ewaluacji realizacji planu zespół ekspertów przedstawia rekomendacje dotyczące zmiany planu.

2. Uczelnia przedstawia ministrowi propozycję zmiany planu zgodną z rekomendacjami zespołu ekspertów.

3. W przypadku nieprzekazania propozycji zmiany planu zgodnej z rekomendacjami w terminie 30 dni od dnia otrzymania przez uczelnię rekomendacji, umowa ulega rozwiązaniu.

Art. 393. 1. W ostatnim roku okresu, o którym mowa w art. 387 ust. 3, jednak nie później niż do 30 czerwca tego roku, uczelnia, z którą minister zawarł umowę może przedstawić plan obejmujący cele w zakresie podniesienia poziomu jakości działalności naukowej, poziomu jakości kształcenia, optymalizacji struktury i jakości procedur zarządczych oraz opis działań zmierzających do ich osiągnięcia w okresie kolejnych 5 lat. Plan przedstawia się w językach polskim i angielskim.

2. Plan podlega ocenie. Do oceny planu stosuje się odpowiednio przepisy art. 388 ust. 4–6 oraz ust. 7 pkt 1.

Art. 394. 1. Warunkiem otrzymania finansowania w okresie kolejnych 6 lat jest pozytywny wynik końcowej ewaluacji, pozytywny wynik oceny planu, o którym mowa w art. 393 ust. 1 oraz spełnienie warunków, o których mowa w art. 388 ust. 1 pkt. 1–4.

2. Minister zawiera z uczelnią spełniającą warunki, o których mowa w ust. 1, umowę.

3. Do uczelni, które uzyskały finansowanie na okres kolejnych 6 lat, przepisy art. 389 ust. 2 i 3 oraz art. 391–393 stosuje się odpowiednio.

4. Uczelnia, która uzyskała pozytywny wynik oceny planu, o którym mowa w art. 393 ust. 1, ale nie spełniła któregoś z pozostałych warunków, o których mowa w art. 394. ust. 1, otrzymuje przez okres kolejnych 6 lat środki finansowe w wysokości takiej samej, jak uczelnie, o których mowa w art. 390.

Art. 395. 1. W ostatnim roku okresu, o którym mowa w art. 387 ust. 3, minister ogłasza konkurs, do którego może przystąpić uczelnia akademicka, spełniająca warunki, o których

mowa w art. 388 ust. 1, która nie jest stroną umowy, o której mowa w art. 389 ust. 1, w konkursie w ramach programu „Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza”. Do konkursu przepisy art. 388 ust. 2–7 stosuje się odpowiednio.